EMT ceturkšņa ziņojuma Nr. 39 īss kopsavilkums

Politikas attīstība

Notikumi un attīstība Eiropas Savienībā (ES)

Eiropas Padome veica grozījumus ES Pamattiesību aģentūras (FRA) dibināšanas regulā, kas stiprina šīs aģentūras pilnvaras.
FRA maijā publicēja savu pirmo ziņu lapu par Ukrainu, kurā tiek izvērtēta Ukrainas kara ietekme uz pamattiesībām ES iekšienē.
Tieslietu un Iekšlietu padomes (JHA) sanāksmē, skatot ES drošības un migrācijas jautājumus, tika apspriests arī 10-punktu rīcības plāns, kas mērķēts uz atbalsta palielināšanu bēgļiem no Ukrainas.
ES Padomes prezidentvalsts Francija nāca klajā ar paziņojumu par veicamajiem pasākumiem Migrācijas un patvēruma pakta īstenošanai. Paziņojums ietver dažādus mērķus un uzdevumus, lai dalībvalstis kopīgi var regulēt migrāciju un reaģēt uz jaunajām vajadzībām.
COREPER sanāksmes ietvaros pieņemts Padomes sarunu pilnvarojums attiecībā uz Eurodac un Skrīninga regulu, iekļaujot metodes labākai nelikumīgo migrantu un patvēruma meklētāju izsekošanai, piemēram, izmantojot biometriskos datus. Reaģējot uz bēgļu pieplūdumu no Ukrainas, Eurodac regula noteiktu par obligātu pagaidu aizsardzības guvēju reģistrāciju.

Valstis

Austrija: maijā izsludina dekrētu, kas uz papildus sešiem mēnešiem (no 2022.gada 12. maijam līdz 2022.gada 13.novembrim) pagarina robežkontroli uz valsts iekšējām robežām ar Slovēnijas un Ungāriju.
Čehija: veikti grozījumi pagaidu aizsardzības statusa piešķiršanas kārtībā, lai skolu sistēmā integrētu bērnus uz ilgāku laiku un aizliegtu Krievijas un Baltkrievijas pilsoņiem pieteikties vīzu un uzturēšanās atļauju saņemšanai. Kopš Krievijas iebrukuma Ukrainā līdz 2022.gada 30. jūnijam Čehija ir izsniegusi 386 061 pagaidu aizsardzības vīzas bēgļiem no Ukrainas.
Somija: jūnijā Iekšlietu ministrija sagatavoja likumprojektu, kas automatizētu lēmumu pieņemšanu Somijas Imigrācijas dienesta darbībā, ļaujot efektīvāk risināt vienkāršākos jautājumus.
Itālija: aprīlī tiek publicēts Ministru padomes prezidenta dekrēts, kas reglamentē uzturēšanās atļauju pagaidu aizsardzībai, ietverot arī studijas un darbu, izsniegšanas ilgumu un kārtību no Ukrainas pārvietotām personām. Jūnijā tiek atvieglota darbaspēka ieceļošana Itālijā: tiek vienkāršota darba atļaujas izsniegšanas procedūra un atrunāta iespēja darba devējam nekavējoties nodarbināt darba ņēmēju.
Lietuva: jūnijā tiek ziņots, ka Viļņas reģionālā administratīvā tiesa izvērtēs iespēju atcelt pārvietošanās brīvību ierobežojošos pasākumus uz individuālā pamata katram no atlikušajiem 1467 migrantiem, kuri nelikumīgi ieceļoja Lietuvas teritorijā no Baltkrievijas un ir uzturējušies Lietuvā 12 mēnešus.
Nīderlande: tiek uzsākts pilotprojekts 'rezidenta uzlīme', kas tiek piešķirta pagaidu aizsardzības saņēmējiem no Ukrainas. Uzlīmes mērķis ir demonstrēt tās turētāja tiesības uz uzturēšanos un darbu. Tiek plānots piešķirt aptuveni 1200 uzlīmes dienā.
Polija: aprīlī spēkā stājās Likuma par ārzemniekiem *(the Act on Foreigners)* grozījumi, nosakot, ka par ārlietām atbildīgais ministrs kļūst par atbildīgo vīzu izsniegšanā ārzemniekiem, kuri jau uzturas Polijas teritorijā.

Starptautiskā aizsardzība (iekļaujot patvērumu un pagaidu aizsardzību)

Notikumi un attīstība ES

Aprīlī Eiropas Savienības Patvēruma aģentūra publicē atjaunotas vadlīnijas *"Country Guidance"* attiecībā uz pieteikumiem no Afganistānas pilsoņiem.

Maijā EK atklāj telefona līniju palīdzībai cilvēkiem, kuri pamet Ukrainu kara rezultātā, un tiek aktivizēta ES online platforma pagaidu aizsardzības saņēmēju reģistrācijai.

Valstis

Igaunija: Aprīlī tiek noslēgta vienošanās starp *Tallink Group* un Sociālās apdrošināšanas aģentūru *(the Social Insurance Board)* par Ukrainas bēgļu pagaidu izmitināšanu uz kompānijas prāmja, un tiek arī aktivizēta *online* platforma, kas sniegtu atbalstu Ukrainas bēgļiem nekustamā īpašumu atrašanā.

Somija: aprīlī tiek publicēta skrejlapa ar padomiem bēgļiem no Ukrainas ar darba vietas atrašanas iespējām Somijā. Pagaidu aizsardzības saņēmējiem ir tiesības strādāt bez ierobežojumiem.

Vācija: no jūnija, pagaidu aizsardzības saņēmēji var saņemt sociālos pabalstus. Pabalsti ietver atbalstu dzīvošanas izdevumiem, mājoklim un apkurei, papildus- veselības apdrošināšana. Var tikt piešķirts vienreizējs finansiālais pabalsts.

Lietuva: aprīlī Lietuva bija vadošā Eiropas valsts uzņemto bēgļu no Ukrainas skaita ziņā. Saskaņā ar aprīļa datiem, Lietuvā reģistrētie bēgļi veido 1.7% no kopējā valsts iedzīvotāju skaita, pārsniedzot Eiropas vidējo rādītāju 3.4 reizes.

Nīderlande: pasākumu koordinācijai, lai risinātu patvēruma meklētāju izmitināšanas un izvietošanas vietu trūkuma problēmas, tiek aktivizēta nacionālās krīzes struktūra. Stratēģijas pasākumi ietver trīs fāzes - lielāka skaita ārkārtas uzņemšanas vietu izveide, pagaidu izmitināšanas risinājumi palīdzības saņēmējiem un ilgtermiņa stratēģiju izstrāde atbilstošas uzņemšanas un izmitināšanas nodrošināšanai. Kopš jūnija netiek pieņemti lēmumi par patvēruma pieteikumiem no Krievijas obligātā militārā dienesta iesauktajiem - grupu veido krievu vīrieši 18-27 gadi, kuri atsakās no militārā dienesta vai ir dezertējuši.

Polija: aprīlī veiktie grozījumi likumā par palīdzību Ukrainas pilsoņiem pagarina naudas pabalsta piešķiršanas termiņu no 60 līdz 120 dienām Ukrainas pilsoņiem izmitināšanas un ēdienreižu nodrošināšanai.

Slovēnijā spēkā stājās drošas izcelsmes valstu saraksts.

Nepilngadīgas personas bez pavadības un neaizsargātās grupas

Notikumi un attīstība ES

Aprīlī Eiropas Savienības Pamattiesību aģentūra publicē atjaunotu rokasgrāmatu par Eiropas likumiem saistībā ar bērnu tiesībām.

Valstis

Lietuva: tiek parakstīta vienošanās ar Ukrainu par ukraiņu bērnu aizsardzību kara laikā. Vienošanās paredz, ka Lietuva nodrošinās nepilngadīgo personu bez pavadības tiesības, atbilstošu pārstāvniecību un citus sociālos pakalpojumus.

Gruzija: aprīlī tiek uzsākta *door-to door* kampaņa ar mērķi identificēt un dokumentēt bezvalstniekus. Tiek anulēta pakalpojuma maksa par bezvalstnieka statusa noteikšanu un par Gruzijas pilsonības iegūšanu saskaņā bezvalstnieku statusa procedūru.

Likumīgā migrācija

Notikumi un attīstība ES

Aprīlī tiek publicētas Komisijas rekomendācijas 2022/544 saistībā ar bēgļu piekļuvi darba tirgum.

EK ierosināja regulu Šengenas vīzu procesa digitalizācijai. EK arī ierosināja vērienīgu plānu ilgtspējīgai likumīgās migrācijas politikai.

Valstis

Igaunija: aprīlī tiek ieviesti ierobežojumi attiecībā uz Krievijas un Baltkrievijas pilsoņu īstermiņa nodarbinātību un pagaidu uzturēšanās atļauju un vīzu izsniegšanu darbam vai iesaistei uzņēmējdarbībā. Tiek saglabāta ieceļošanas

iespēja uz humanitāru vai ģimenes apstākļu dēļ. Maijā spēkā stājušies grozījumi Likumā par ārvalstniekiem nosaka, ka uzturēšanās atļauja studijām beigsies 30 dienas pēc neveiksmīgas studiju programmas pabeigšanas nepieciešamajā apjomā vai studiju pārtraukuma. Šis 30 dienu termiņš attiecas arī uz studenta dzīvesbiedru vai jebkuru tuvu radinieku. Tiek pieņemti jauni noteikumi, kas reglamentē Ukrainas kara bēgļu tiesisko statusu un vienkāršo viņu ienākšanu Igaunijas darba tirgū.

Latvija: tiek pieņemti grozījumi Pilsonības likumā saistībā ar pilsonības atņemšanas nosacījumiem. Latvijas pilsonība var tikt atņemta tikai dubultās pilsonības gadījumā. Jūnijā spēkā stājās grozījumi Imigrācijas likumā ieviešot vīzas attālinātā darba veikšanai. Ilgtermiņa vīzu uz vienu gadu var pieprasīt trešo valstu pilsoņi, kuri ir nodarbināti pie ESAO dalībvalstī reģistrēta darba devēja vai paši ir reģistrēti kā pašnodarbinātie kādā no ESAO dalībvalstīm un savu darbu var veikt attālināti uzturoties Latvijā. Vīzas derīguma termiņam beidzoties, var atkārtoti pieprasīt vīzas termiņa pagarinājumu uz vienu gadu uz attālināta darba pamata.

Lietuva: līdz 15.septembrim tiek pagarināts valsts mēroga ārkārtas stāvoklis un tiek turpināts stingrs vīzu režīms Krievijas un Baltkrievijas pilsoņiem, apturot lēmumu pieņemšanu par viņu vīzu pieteikumiem. Tiek izstrādāti jauni grozījumi Likumā par ārzemnieku tiesisko statusu, kas paredzēti augsti kvalificētu migrantu piesaistei, saīsinot imigrācijas procedūras un paaugstinot to pieejamību.

Polija: aprīlī tiek ieviests pagaidu atvieglojums Ukrainas pilsoņiem attiecībā uz pagaidu uzturēšanās atļaujas piešķiršanu ar mērķi veikt uzņēmējdarbību. Līdz 31.decembrim Ukrainas pilsoņiem, kuri piesakās uz šo atļauju, nav nepieciešams sniegt pierādījumus par viņu saimnieciskās darbības pienesumu Polijas ekonomikai. Ukrainas pilsoņiem, kuriem ir piešķirta pagaidu aizsardzība, ir iespējams pieteikties uz pagaidu uzturēšanos un darba atļauju, ja viņu mērķis ir strādāt par šoferiem uz starptautiskajiem pārvadājumiem. Ieviests jauns pagaidu uzturēšanās atļaujas veids. Par pamatu šīs atļaujas piešķiršanai kalpo noteiktas valsts pilsonība. Saskaņā ar rīkojumu, kas stājās spēkā 8.jūlijā, Baltkrievijas pilsoņi ir tiesīgi saņemt šo atļauju.

Moldova: jūnijā, ar Ārkārtas situāciju komisijas *(the Exceptional Situation Commission)* lēmumu, tiek apstiprināta uzturēšanās ilgāk par 90 dienām no Ukrainas pārvietotām personām, kā arī pieteikšanās uz uzturēšanās tiesību izsniegšanu/pagarināšanu uz ceļošanas dokumentu pamata, kuru termiņš ir ticis pagarināts uz vairāk kā nekā 10 gadiem.

Integrācija

Notikumi un attīstība ES

Jūnijā publicēti Eirobarometra aptaujas rezultāti Imigrantu integrācija Eiropas Savienībā rezultāti.

Valstis

Igaunija: piedāvā 10 000 vietas vasaras valodas skolās ukraiņiem igauņu valodas apguvei. Ukrainas kara bēgļiem tika uzsākta reģistrācija pagaidu adaptācijas programmā. Programma sniedz informāciju var valsts un sabiedrības funkcionēšanu, ikdienas dzīvi, darbu, studijām, ģimeni kā arī valodas apguvi A1 līmenī.

Latvija: spēkā ir stājušies vairāki grozījumi Ukrainas civiliedzīvotāju atbalsta likumā. Tie paredz finansiālo atbalstu mājsaimniecībām, kas atvieglos iespēju Ukrainas civiliedzīvotājiem saņemt izmitināšanas vietu līdz 90 dienām; sniedz satvaru novērtējuma iegūšanai tiem Ukrainas civiliedzīvotājiem, kas plāno uzsākt dažāda izglītības līmeņa programmas 2021/2022; paredz valodas apmācības uzsākšanu ar 1.septembri; vienotu primāro palīdzību izmitināšanas veidā visiem Ukrainas civiliedzīvotājiem līdz 120 dienām. Kā arī šie grozījumi nosaka ka arī fiziskās un juridiskās personas varēs saņemt finansiālu atlīdzību par Ukrainas civiliedzīvotāju izmitināšanu uz laiku līdz 120 dienām līdz 31.decembrim. Maijā spēkā stājās Ministru kabineta noteikumi "Kārtība, kādā nepilngadīgam patvēruma meklētājam nodrošina izglītības iespējas", nosakot sistēmu nepilngadīgo/pieaugušo Ukrainas civiliedzīvotāju, kuri tikuši uzņemti izglītības iestādē, pārcelšanu nākošajā klasē/kursā. No jūnija līdz decembra beigām 12 000 ukraiņu tiks sniegta iespēja apgūt latviešu valodu.

Lietuva: maijā tiek piešķirti papildus 6.7 miljoni eiro būtiskākajām izglītības vajadzībām Ukrainas pilsoņiem, kuri bija spiesti pamest savu valsti kara dēļ.

Polija: gan pieaugušie, gan bērni, kuriem ir pagaidu aizsardzība, var apmeklēt poļu valodas klases un tiek nodrošināti ar pamata materiāliem mācību apmeklēšanai. Nepilngadīgajiem, kuriem ir piešķirta pagaidu aizsardzība tiek nodrošināti mācību līdzekļi skolām sākuma komplekta veidā vai arī izsniegts talons to iegādei.

Eiropas Savienības ārējo robežu pārvaldība

Notikumi un attīstība ES

Maijā EK prezentē savu pirmo "Ziņojums par stāvokli Šengenas zonā", kas vērtē kā Šengenas valstis pārvalda savas iekšējās un ārējās robežas. Ziņojums sniedz ieteikumus valstīm savu ārējo robežu pārvaldības uzlabošanai.

Valstis

Latvija: līdz 10.augustam tiek pagarināta ārkārtas situācija Ludzas, Krāslavas, Augšdaugavas pašvaldībās un Daugavpils pilsētā. EK oficiāli apstiprina 63 miljonu eiro piešķiršanu pasākumiem Latvijas-Baltkrievijas robežas aizsardzības stiprināšanai.

Polija: jūnijā tiek noslēgta 187km garā žoga uz Polijas- Baltkrievijas robežas būvniecība.

Gruzija: maijā, darba vizītes laikā, Latvijā tiek parakstīts Savstarpējās saprašanās memorands. Kā arī starp abām pusēm parakstīts sadarbības plāns robežu aizsardzības jautājumos 2022.gadam.

Atgriešana/izraidīšana

Notikumi un attīstība ES

Brīvprātīgās atgriešanās veicināšanai un pirms-atgriešanās procesa uzlabošanai Briselē maijā notika atgriešanās konsultantu apmācības (CADRE).

Valstis

Grieķijā tiek veiktas konsultācijas administratīvi aizturētajiem trešo valstu pilsoņiem ar mērķi motivēt viņu brīvprātīgu atgriešanos. Arī **Maltā**, laika posmā starp aprīli un jūniju, atgriešanās konsultanti īstenoja pasākumus, brīvprātīgās atgriešanās veicināšanai vietējo kopienās.

Nīderlandē tiek pieņemts lēmums atcelt nepieciešamību izvērtēt pieejamību veselības aprūpei atgriešanas valstī. Migrācijas ministrija martā paziņoja**,** ka visi trešo valstu pilsoņi, kas likumīgi uzturējās Ukrainā, neņemot vērā viņu nacionalitāti, var pretendēt uz atgriešanās un reintegrācijas sākuma atbalstu.

Portugālē, uz ziņojuma laika periodu, vērojams 27% pieaugums atgriezto personu skaita ziņā attiecībā uz šo pašu laika periodu pagājušajā gadā.

Zviedrija plāno 2023.gadā paaugstināt atgriezto personu skaitu par 50 % salīdzinājumā ar 2021.gadu.

Pasākumi cilvēku tirdzniecības apkarošanā

Notikumi un attīstība ES

ES Solidaritātes platforma maijā prezentēja pielāgotu kopējo *Anti-Trafficking Plan*, kas sevī ietver 10 punktu rīcības plānu, kas ieļauj arī koordinācijas paaugstināšanu ES ietvaros vērstu uz upuru (arī potenciālo) aizsardzību.

EK maijā ierosina jaunu ES likumdošanu bērnu aizsardzībai no seksuālās vardarbības- Interneta vidē un ārpus tās.

Valstis

Francijas Iekšlietu ministrija aprīlī publicē starpministriju apkārtrakstu, kas aicina saskaņot praksi attiecībā uz ārvalstu pilsoņu, kuri kļuvuši par cilvēku tirdzniecības upuriem, piekļuvi izmitināšanai.

Grieķijā, Portugālē pārskata periodā tika organizētas gan mācības, gan semināri ar vienojošo uzdevumu veicināt un attīstīt risinājumus un pasākumus cilvēku tirdzniecības apkarošanā. Arī **Ungārijā** tika īstenoti pasākumi cīņai pret

cilvēku tirdzniecību, kas ietver pievienošanos jaunajai iniciatīvai, kas ļauj *Airbnb* tieši ziņot dalībvalstu atbildīgajām aģentūrām par aizdomīgām īstermiņa mītnes rezervācijām ar Ukrainu robežojošajās valstīs.

Jūnijā **Īrija** publicē savu pirmo *Evaluation of the Implementation of the EU Anti-Trafficking Directive* ziņojumu.

Polijas Iekšlietu ministrija veic sistemātisku noziegumu monitoringu ar iespējamu saistību ar cilvēku tirdzniecību, īpaši saistībā ar bēgļiem no Ukrainas.

Slovēnija izstrādāja vadlīnijas darba inspektoriem cilvēku tirdzniecības upuru identifikācijā.

Gruzijā aprīlī tika īstenota informatīva kampaņa Gurija reģionā, skaidrojot tādu jautājumu kā piespiedu darbs ar uzsvaru uz bērnu piespiedu nodarbināšanu. 23. jūnijā tiek uzsākts *projekts "Combating Trafficking in Human Beings: Sustaining Multi-Agency Collaboration through National Simulation Based Training Exercises"* ar mērķi palielināt atbildīgo institūciju efektivitāti izmeklēt un uzturēt apsūdzību noziegumiem, kas saistīti ar cilvēku tirdzniecību.